

Boris Taufer
Nanabozho

**Vyprávění
z indiánského severu**

NAHKOHE'S INDIAN'S COLLECTION

Nanabozho

**Vyprávění z indiánského
severu**

Věnováno kamarádům...

Nanabozho – Vyprávění z indiánského severu
*Volně přeloženo z originálu *The Indian Fairy Book**
(1855) Cornelius Mathews
Taufer Boris
Nahkohe's Indian's Collection.

Draží přátelé,

vítejte na stránkách publikace, která Vás provede bájnými severoamerickými pralesy. Budeme si vyprávět starodávné příběhy mýtických indiánských hrdinů a možná ne všechno nám bude připadat srozumitelné, či logické, přesto pro indiány měly tyto příběhy povětšinou poučné poselství.

Přejeme hezký čtenářský a historický zážitek.

Nahkoko 's Indian 's Collection

Niagara

*Na hoře žil starý šedý muž
Čtyři dcery krásné panny měl
Wigvam pohledný korový
Žil na nejvyšším vrcholu
Byl to svobodný lovec*

*Za jasných dnů viděli z vyhlídky v dáli záblesky moře
„Pojďme! Pojďme,“ volala nejmladší, „budeme se dívat na
moře!“*

V šatech z bílé jelenice běželi s radostí

*„Hle tam jsou jezera! Hořejší, Michiganské, Hurónské, St.
Clair, ó a Erijské!*

*Nech nás odejít do těch vzdálených hlubokých vod, otče!
Kde vlny pění a řvou.“*

*Tak ony uháněly lesy a údolími, po zemi, vzduchem
a oblohou*

*U skály se pak zastavily, u holé skály převysoké
„Inya! Zde je ale propast hluboká!“ zvolala jedna z dcer*

*„Jsme však příliš daleko, vrátíme-li se ve strachu
tatiček zvolá: ‚Ha! Cha!‘ „*

A tak dívčiny plavaly dál v šatech světlých

Vodou ledovou na křídlech větru

A dolů do hlubin zvesela klesaly, jako draví ptáci jasnoocí

„Ha hej!“ křičely, „zkusíme to znovu!“

A dcery skákaly nahoru a dolů

Smály se a výskaly a lidé jim říkaly „hle Niagara!“

Dcery panny krásné tančící

V té slunné spršce vodopádu

Leelinau

Puckwudjininees byli skřítkci od Hořejšího jezera a jejich nejznámější bydliště se nacházela ve velkých dunách Naigow Wudjoo, kterým Francouzi říkali La Grandes Sables. Zde byli za jasných měsíčních nocí nejčastěji viděni. Indiáni, kteří po nocích na jezeře loví z kánoí ryby, je pozorovali, jak si na břehu hrají a dovádějí. Nedaleko od velkého jezera se nachází v písčítých dunách romantické jezírko obklopené borovým hájem, kde se skřítkové schovávali, aby je nikdo neviděl. Tomu místu indiáni říkali Manido wac. V písku tam lidé často nacházeli stopy skřítků, které byly velké, jako dětské. Skřítkové byli občas pozorováni, jak se schovávají mezi stromy. Oni mají rádi osamělá místa, protože chtějí nerušeně tancovat a veselit se, tak aby je nikdo neslyšel.

Puckwudjininees nejsou nikterak zlí, ale občas jsou škodoradostní. Sem tam indiánům ukradli z člunu pádlo nebo se v noci přikradli do wigvamu a sebrali nějakou vzácnost. Někdy kradli i ryby, či jiné úlovky. V jednom případě zašli tak daleko, že odlákali do svého posvátného háje krásnou náčelníkovu dceru. Byla to dívka přemýšlivá a často vyhledávala osamělá místa. Za dětství se jmenovala Neenizu, ale v dospělosti Leelinau. Holka sice nebyla nějakou laní štíhlou, ale obličej měla neobyčejně krásný a oči černo jiskrné. Matka ji často varovala, aby nechodila

na osamělá místa, že ji jednou unesou skřítkové a ona s nimi bude muset nadosmrti tančit.

Mladé Leelinau nadbíhal postarší válečník, který byl sice vynikajícím lovcem, ale z válečné výpravy zatím ještě nedonesl skalp. Dívka však jeho návrhům odolávala a spíše se věnovala duchovnu. Milovala staré příběhy a snila o šťastných zemích. Skřítky pak považovala za posly z oněch blažených krajů. Zkrátka snové děvče, nedbající věcí tohoto světa.

Ačkoliv byla věčným snílkem, rodičům přece jen slíbila, že si slavného lovce vezme za muže. Ve svatební den si oblékla nové, krásně zdobené šaty a do vlasů si zapletla polní kvítí. Dívka před svatbou požádala, aby se s panenstvím mohla rozloučit v oblíbeném háječku. Rodiče proti tomu nic neměli, tak šla. A zatímco na krajinu padl večer a ve svatebním wigvamu čekal ženich, rodiče a hosté, Leelinau nepřicházela. Uplynula noc a dívka nikde. Od toho dne ji nikdo nikdy neviděl. Akorát noční rybáři občas mezi zelenými borovicemi na dunách viděli tančící vílu, která tam snad dodnes tančí se skřítky ve snových zemích.

Láska k lesu

*Budeme se volně toulat společně s divým ptákem
Půjdeme, kam budeme chtít
Ó, pro krásu lesa a života v něm
Wigvamy korové a jídlo na prérii
Jsme jako orli svobodní
Nejsme připoutáni k majetkům pozemským
Nežijeme pro shromažďování věcí
To, co nás živí se toulá po lesích a plave v řekách a létá
v oblacích
Cestujeme lesem a splavujeme řeky
Březová kánoe v proudu říčním jasném
Plavíme se krajem, plavíme se s písní
Plavíme se vzduchem, tančíme
Život vedeme jednoduchý, složitých zákonů prostý
Když na nás přijdou nepřátelé, chopíme se válečných palic
a vyženeme je
Když je mír, chopíme se chřestidel a tančíme
Hodujeme a zpíváme
Spoléháme se na Stvořitele, jenž stvořil nebe a tyto dny
Náš život je jednoduchý, věříme v tradice
Lesy jsou naše živobytí
Nebe nám dalo zemi a my vzhlížíme k západu
Poněvadž tam nakonec odcházíme, do země požehnaných*

Nanabozho a Ningabiuen

Nanabozho žil se svou babičkou Nokomis, dcerou měsíce, na okraji širé prémie. Právě zde, na těchto nekonečných prostorech pozoroval zvířata a ptáky každého druhu a sledoval i působení mocných přírodních sil. Prémie je dobré místo, kde člověk vnímá bouře, hromy, blesky, vítr, různé odstíny světla i stínů, zvuky i ticho, daleko intenzivněji, než kdekoli jinde. A tak se mladý Nanabozho učil a vnímal a pozoroval. Naslouchal zvířatům a také s nimi rozmlouval. První zvuk, který kdy zaznamenal, byl hlas sovy, a ten ho pěkně vystrašil. Mladík vyděšeně pelášil za babičkou a volal: „*Noko! Noko!* (zdrobnělina jména výrazu Nokomis), *Slyšel jsem strašidlo!*“ Babička se jen usmála a požádala ho, aby ji ten zvuk předvedl. „*Znělo to takto – Ko-ko-ko-hey!*“ předváděl mládenec. Babička se smála a vysvětlovala, že to byl jenom noční pták. A tak se v mytologii Odžibwejů říká sově *Kokoko*.

Nanabozho si pomyslel: „*Moje babička je moudrá, zatímco já toho moc nevím. Je to tím, že nemám otce a ani matku. Nikdy jsem o nich neslyšel, a proto musím o nich něco zjistit.*“ Chlapec se vrátil domů a sklíčeně si sedl do wigvamu. „*Co je ti Nanabozho?*“ ptala se babička. „*Přál bych si, abys mi řekla něco o mých rodičích. Jestli nějaké mám, a jestli mám nějaké příbuzné.*“ Nokomis se zdráhala vyprávět mu o rodičích, poněvadž věděla, jak je Nanabozho

prchlivý, ale nakonec se přece jen uvolila. *„Ano, máš otce a tři bratry. Tvoje matka je mrtvá. Ona byla uchváčena tvým otcem Ningabiuenem - Západem. Máš i bratry. Jsou to Sever, Východ a Jih. Jsou starší než ty a tvůj otec má velkou moc a sílu bouřných větru. Jsi jeho nejmladší dítě a já se o tebe starám od útlého dětství. Tvoje matka zemřela, hned po tvém narození, protože s ní tvůj otec hrozně zacházel. Tvoje matka byla moje jediné dítě, a ty jsi moje jediná útěcha!“*

Nanabozha nad tím zabořilo v srdci a v duchu se rozhodl, že svého zlého otce zabije. Řekl babičce, že se ráno vydá na cestu a navštíví otce. Nokomis mu řekla, že k jeho domovu je to velice dlouhá cesta, ale chlapec nedbal. On už to vlastně ani žádný chlapec nebyl, byl to velmi urostlý a silný mladý muž. Byl jako obr, který když kráčel k horám na západě, urazil za jeden krok, to co normálně ujde muž za jeden den.

S otcem se Nanabozho setkal na jedné z vysokých hor západu. Zprvu se zdálo, že je Ningabiuen šťastný, když uviděl svého chlapce, a tak ti dva spolu strávili několik dní a povídali si. Jednoho večera se Nanabozho zeptal, čeho na světě se otec nejvíce bojí, a on odpověděl, že ničeho. *„Ale musí být něco, čeho by ses bál?“* naléhal syn a po dlouhém přemlouvání otec přece jen podlehl. *„Ano, je tu jistá věc. Je to takový zvláštní černý kámen. Je to jediná věc na zemi, které se bojím. Ten kámen mne může poranit.“* Na oplátku Ningabiuen žádal, aby mu syn prozradil své tajemství, protože se vskrytu bál jeho ohromné síly. Nanabozho také tvrdil, že se na světě ničeho nebojí, jenže otec

mu nevěřil a stále se syna vyptával, co že je jeho slabinou, vždyť každý má přece nějakou. „Dobře, řeknu ti to!“ a úzkostlivě zaúpěl „*Je-ee-ee-ieee!*“, já to ani nemohu vyslovit, „*Yeo! Yeo!* (citoslovce bolesti) *Jímá mne hrůza přitom pomyšlení,*“ a zprudka vykřikl: „*Je to kořen Apukwa!*“ a vyčerpaně sedl na zem. Pak ti dva od sebe navzájem vyzvídali, kde ty věci najdou a oba zarputile tvrdili, že neví. Tak či onak si Nanabozho onen černý kámen tajně pořídil a Ningabiuen zase tajně sehnal kořen apukwa.

Když se ti dva posléze sešli, zeptal se Nanabozho: „*Zabíl si mou matku?*“ a on odpověděl, že ano. Nanabozho nato popadl černý kámen a udeřil ho. Bušil do otce ránu za ránu a bitva trvala několik dní. Stopy po těch úderech jsou vidět po celém středozápadě a západě až dodnes (někteří Odžibwejové říkali svým bělošským přátelům: „*Tady a tady Nanabozho udeřil černým kamenem, nebo toto jsou kusy černého kamene, když Nanabozho bojoval se svým otcem.*“) Ningabiuen zase šlehal Nanabozha kořenem apukwa, a i když Nanabozho velmi trpěl, nezranilo ho to. Bitva se vedla napříč horami a údolími až na samý konec světa.

„*Drž se můj synu! Vždyť vidíš, že mne nelze zabít. Nech toho a dám ti moc, jakou mají tvoji bratři. Čtyři části země jsou sice obsazené, ale mám pro tebe jinou práci. Můžeš dělat dobro pro lidi. Tato země je zamořena velkými hady, obry a příšerami, které lidem škodí. Jdi a pomáhej lidem! Máš na to sílu a vůli, a tvoje sláva bude věčná. Až dokončíš svůj úkol, připravím pro tebe místo. Budeš žít se svým bra-*

trem Kabibonokkem na severu.“ Nanabozho poslech
a vrátil se k babičce.

Píseň žen

*Má láska je můj lovec, lovec jelenů
S lukem pronásleduje zvěř přes hory a lesy
Loví z lásky pro mne
Má láska je válečník, válečník kmene
S lukem a palicí jde na nepřitele
Jde válečnou stezkou, krokem pevným ale lehkým
Myšlenkami je však u mě*

*Ač lovec, či válečník, lovící jelena, či nepřítele
Jeho srdce je se mnou
Z lásky mi donese jelena, či přivede zajatce*

Nanabozho a Me-she-nah-ma-gwai

Nanabozho byl se slovy otce spokojen a vrátil se domů k babičce. Válečník byl po boji značně domordovaný a všechno ho bolelo. Babička však byla zručná léčitelka, a tak se mladý hrdina v její péči brzy zotavil. Mezitím, co odpočíval, vyprávěla mu Nokomis příběh o zlém Megisso-gowonovi, který žil na opačné straně Velkého jezera, a který zabil jeho dědečka. *„Víš, když byl dědeček naživu, nikdy jsem neměla nouzi o olej, kterým jsem si mazala vlasy. Nyní žádný nemám a mé vlasy rychle opadávají,“* posteskla si.

„Dobře Noko. Naloupej lýko z cedru a udělej mi prosím z něho pevnou šňůru. Já si mezitím vyrobím dobrou kánoi.“ Když bylo všechno připraveno, Nanabozho vyplul na jezero, aby rybařil. Hodil do vody šňůru s háčkem a zvolal *„Me-she-nah-ma-gwai (jeseter). Rybo, chop se mé návna-dy!“* Tak to opakoval nějakou dobu, dokud náčelník jezer-ních ryb lovcí neodpověděl: *„Nanabozho, trápíš mně! Hle, zde je pstruh, ten se chopí tvé šňůry.“* Pstruh udělal, jak mu náčelník řekl a chytil se háčku. Byl to tak velký kus, že když jej Nanabozho tahal nahoru, kánoe se skoro potopila. Nanabozho tahal a volal *„Wha ee he! Wha ee he!“* a pak uviděl pstruha, *„proč ses prosím tě chytil mého háč-ku? Esa! Esa (citoslovce pokárání)! Jsi ošklivá ryba.“* Poká-raný pstruh se háčku pustil a odplul.

Nanabozho znovu nahodil šňůru s háčkem a pomyslí si: „*Náčelník jezerních ryb se určitě chytne,*“ ale ten pověřil okouna, aby se chopil háčku za něj. Mladý hrdina seděl v kánoi, volal „*Wha ee he!*“ a čekal, dokud na hladině neviděl kruhy. Když spatřil okouna, řekl: „*Esa! Esa divná rybo. Proč se chytáš mého háčku? Nebud' hloupá a pust' se, říkám ti!*“ Okoun se tedy pustil a odplul.

Tak Nanabozho opět nahodil a spustil svou obvyklou písničku „*Me-she-nah-ma-gwai se chytí na můj háček.*“ Jeseterovi nakonec došla trpělivost, sám se chytil háčku a začal tahat lovce i s kánoí do hlubiny. Když Nanabozho přišel k sobě, zjistil, že se nachází v rybím břiše. Začal ihned přemýšlet, jak se z tohoto podivného zajetí dostane. Uchopil tedy válečnou palici, postavil se a uhodil rybu do srdce. Hned nato zaregistroval nějaký pohyb. Náčelník jezerních ryb ucítil bolest a pomyslí si: „*Je mi špatně od žaludku, protože jsem spolkl toho obtížného Nanabozha, udělalo se mi zle.*“

Nanabozho mezitím přemýšlel, co dál. Plul na kánoi směrem k rybímu hrdlu s nadějí, že se Jeseter začne dávat a vyvrhne ho, ale nestalo se tak. S lovcem byla přítelkyně Veverka, která stála celou dobu po jeho boku. Ona mu celou dobu pomáhala, a proto se jí říká Ajidaumo (Zdvížený ocas).

Nanabozho obnovil útok na rybí srdce a tentokrát uspěl. Ryba zemřela a její tělo pomalu doplulo na jezerní břeh. Jenže Nanabozho i veverka Ajidaumo byli dál v Jeseterovi uvěznění. Lovec se podíval ven skrz rybí oko a viděl nějaké ptáky. Také je slyšel, jak škrábou a klovou

do šupin. Malou dírkou, kterou vyklobali, uviděl hlavy racků. „*Ó! Buďte zdraví moji mladší bratři! Udělejte prosím ten otvor větší, abych mohl vyskočit ven,*“ vyzval je. Ptáci ho okamžitě poznali, zvětšili otvor a osvobodili ho. Nanabozho jim řekl: „*Protože jste ke mně byli tak laskaví, budu vám říkat Kayoshk*“ - volně přeloženo, něco jako „Škrabadla“ nebo „Hltouni.“

Místo, kam vlny donesly mrtvého Jesetera, náčelníka jezerních ryb, bylo shodou okolností blízko wigvamu jeho babičky. Válečník šel za Nokomis a oznámil jí, že nyní si může udělat tolik oleje, kolik bude chtít.